

درس دهم: خانوادهٔ مهربان

درس ۱۰

خانواده‌ی مهربان

چند روز است حسن و حسین بیمار هستند و مادر از آن‌ها مراقبت می‌کند. امام علی و حضرت فاطمه که فرزندان‌شان را خیلی دوست دارند، برای سلامتی آن‌ها دعا می‌کنند و می‌گویند:

خدایا اگر حال کودکانمان خوب شود، برای تشکر از تو سه روز روزه می‌گیریم.

خدا کودکان را شفا داد.

چند روز بعد ...

خانواده‌ی امام علی (علیه السلام) روزه هستند.

هنگام افطار سفره‌ای ساده پهن می‌کنند.

صدای در خانه بلند می‌شود و کسی از پشت در می‌گوید:

فقیری هستم گرسنه. غذایی به من بدهید.

مرد فقیر می‌داند اهل این خانه، خانواده‌ی پیامبر هستند و مانند پیامبر، مهربان و دل‌سوزا

آن‌ها تصمیم گرفتند به او کمک کنند.

مرد فقیر نان‌ها را از دست امام علی (علیه السلام) می‌گیرد و تشکر می‌کند.

روز بعد هنگام افطار...

یتیمی در می‌زند.

تصمیم دیروز تکرار می‌شود و آن‌ها غذایشان را به او می‌بخشند.

روز سوم ...

صدای در بلند می‌شود ...

- مردی هستم گرسنه. غذایی می‌خواهم.

برای سومین بار خانواده‌ی امام علی غذای خود را به نیازمندان می‌بخشند.

توضیحات درس

این درس برای معرفی شخصیت حضرت علی (ع) و خانوادهٔ ایشان است. داستان بخشش خانوادهٔ حضرت به افراد نیازمندی که به در خانهٔ علی (ع) آمده و با دستانی پر، از خانهٔ ایشان می‌روند و این در حالی است که آن‌ها روزه بودند و غذای دیگری هم در خانه نداشتند.

در این داستان، نکات ارزنده و جالبی وجود دارد و آیهٔ ۹ از سورهٔ انسان نیز در شأن ایشان نازل شده است. به یاد داشته باشید که هدف اصلی این درس اشاره به مهربانی حضرت و خانوادهٔ او با مردم است، نه تأکید بر جنبه‌های عالی مربوط به فداکاری و ایثار آن‌ها.

اصل این داستان در کتاب امالی صدوق ص ۲۵۶ آمده است و شیخ حر عاملی در کتاب وسائل الشیعه، آن را به دو سند ذکر نموده است: «وسائل الشیعه، ج ۲۳ ص ۳۰۴».

مراد از خانواده پیامبر در این درس، اهل بیت پیامبر است. «اهل بیت» اصطلاحی است که در زمان پیامبر و توسط خود ایشان استفاده شده و بر چهار نفر (که در این درس و درس بعدی با آن‌ها آشنا می‌شویم) اطلاق شده است. معنای «اهل بیت» را نباید با معنای «خانواده» که در میان ما رواج دارد و شامل همسر و همه فرزندان می‌شود، اشتباه نمود. ممکن است فرد دیگری وجود داشته باشد که جزء خانواده پیامبر باشد، اما از اهل بیت ایشان نباشد.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با مهربانی حضرت علی(ع) و خانواده آن حضرت
- ۲- تقویت علاقه و محبت به امیر مؤمنان(ع) و خانواده ایشان
- ۳- تلاش برای آشنایی بیش تر با رفتار و زندگی حضرت علی(ع) و خانواده ایشان

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- حضرت علی(ع) و خانواده ایشان را به عنوان انسان هایی مهربان می شناسد.
- ۲- درباره رفتار حضرت علی(ع) و خانواده او با مردم نیازمند، با دوستانش گفت و گو می کند.
- ۳- احساس علاقه و انس خود را نسبت به حضرت علی(ع) و خانواده ایشان در قالب یک نوشته کوتاه بیان می کند.

مفاهیم کلیدی

مهربانی

کمک به نیازمندان

مراحل تدریس

شیوه هایی برای شروع مناسب تدریس

- با طرح این سؤالات : آیا شما بیمار شده اید؟
- پدر و مادرتان برای سلامتی شما چه کارهایی کرده اند؟
- وقتی حال شما خوب شد آن ها چه کارهایی کردند؟
- آیا شده شما برای پدر و مادر یا دوستان خود که بیمار شده اند، دعا کنید؟
- چه دعایی کرده اید؟ بحث را به گونه ای هدایت کنید که در کلاس اشاره ای به این موضوع بشود که گاهی برای برآورده شدن دعاها یمان و تشکر از خدا روزه نذر می کنیم.
- از بچه ها بخواهید خاطراتشان را از روزه هایی که گرفته اند و احساسی که به هنگام افطار داشته اند بیان کنند.
- پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب
- از آنجا که محتوای این درس بیشتر بر جنبه های عاطفی استوار است، داستان درس را به گونه ای بخوانید یا تعریف کنید که بچه ها نسبت به امام و خانواده ایشان و مهربانی آن ها، احساس همدلی و علاقه پیدا کنند.
- خوب است فیلم مربوط به تدریس این درس را که از DVD راهنمای معلّم تهیه شده در دفتر تکنولوژی آموزشی ملاحظه نمایند.

نکته : به هیچ وجه کار امام و خانواده اش را با بچه ها و خانواده هایشان مقایسه نکنید. (مثلاً نگوید آیا ما چنین کاری کرده ایم؟ یا چنین کاری را انجام می دهیم؟)

دانش‌آموزان هنوز امکان انجام صحیح چنین مقایسه‌ای را برای دستیابی به نتیجه مورد نظر ندارند. کافی است آن‌ها بتوانند نتیجه و فایده این عمل را تا حدی درک کنند.

فعالیت‌های پایان درس

دوست دارم : با تکمیل جمله توسط هر دانش‌آموز، این فرصت را فراهم کنید که آن‌ها خود را جای قهرمانان این داستان بگذارند و نظرشان را بیان کنند.

کامل کنیم : در این بخش، نام افراد خانواده پیامبر در جاهای مناسب قرار می‌گیرد. در دو خانه پائین، نام امام علی و حضرت فاطمه و در دو خانه بالا، نام امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) نوشته می‌شود.

آن شب : خوب است این صفحه را به صورت انفرادی انجام دهند و برای آن که حرف دلشان را راحت‌تر به زبان بیاورند این نوشته‌ها را خصوصی تلقی کنید که هرچه دلشان می‌خواهد بنویسند.

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
	خیلی خوب	– به نمونه‌های متنوعی از رفتار حضرت علی (ع) و خانواده ایشان اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.	۹	– آشنایی با خانواده علی (ع) به عنوان بهترین انسان‌ها	امامت
	خوب	– چند نمونه از رفتار حضرت علی (ع) و خانواده ایشان که در کتاب آمده را توضیح می‌دهد و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.			
	قابل قبول	– به نمونه‌ای از رفتار حضرت علی (ع) و خانواده ایشان که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.			
	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	– با کمک آموزگار به نمونه‌ای از رفتار حضرت علی (ع) و خانواده ایشان که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.			

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس دانش‌آموز به این مطلب آگاه می‌شود که خانواده پیامبر یا همان اهل بیت، همچون خود پیامبر مهربان و دلسوزند. یعنی همان گونه که در درس‌های قبل پی به محبت و مهربانی خدا و به دنبال آن مهربانی پیامبر برد، در این درس از مهربانی خاندان او با خبر می‌شود. همه این تأکیدات بر روی مهربانی پیامبر و اهل بیت او با هدف آموزش این نکته است که آن بزرگواران نسبت به همه انسان‌ها دلسوز و مهربان بوده‌اند و در نتیجه خیر و سعادت همگان را می‌خواسته‌اند. فهم این نکته توسط دانش‌آموز، وی را برای پذیرش دستورات و تعالیم آنان آماده می‌کند زیرا با توجه به نکته قبل درک می‌کند که این دستورات و تعالیم از سر خیرخواهی و دلسوزی بوده و این خانواده مهربان از طریق این آموزه‌ها چیزی جز سعادت بشر را نمی‌خواسته‌اند.

اگر مخاطب با این رویکرد به آموزه‌های دین نگاه کند، دیگر آن‌ها را اجبار و مجموعه‌ای از باید و نبایدهای تحمیلی نمی‌بیند بلکه می‌یابد که همه این‌ها از جانب کسی آمده که مهربان‌ترین مهربانان است (خدای متعال) و کسانی آن را تبلیغ و ترویج کرده‌اند که از لطف و کرم خداوند بهره برده و مانند خدای خویش مهربان و دلسوز بوده‌اند. بنابراین تمام دستورات دین، از شارع آن گرفته تا حامل آن، همه براساس دلسوزی و رأفت در حق انسان بوده است.

نکته ۲: در این درس بر توجه به فقیران و یتیمان و نیازمندان تأکید ویژه‌ای شده است. تا در مخاطب حس دلسوزی و دغدغه‌مندی نسبت به نیازمندان جامعه تقویت شود و خود را در برابر آنان مسئول بداند.

نکته ۳: با توجه به این درس، دانش‌آموز می‌فهمد که کمک به نیازمندان حتی در شرایطی که خود نیز محتاجیم، امری لازم است. یعنی اینگونه نیست که خودمان در بی‌نیازی باشیم و آنگاه به دیگران کمک کنیم، بلکه در هنگامی که خودمان هم مال اندکی داریم می‌توانیم بخشی از آن را انفاق کنیم. این آموزه درست در مقابل این تفکر و مثل غلط است که می‌گوید: «چراغی که به خانه رواست به مسجد حرام است!». در اسلام، حتی آن گاه که خود انسان محروم است، نباید از توجه به فقیران غافل بماند.

نکته ۴: مطالب مهم دیگری نیز در لابه‌لای برخی عبارات درس گنجانده شده که چون جزو اهداف اصلی نبوده به سرعت از آن عبور شده است که عبارتند از:

۱- توجه دوباره به مفهوم دعا و نیایش و طلب خیر از خداوند متعال در دعای حضرت علی (ع) و حضرت زهرا (س)

۲- تشویق به ساده زیستی و پرهیز از ریخت و پاش و اسراف در آنجایی که به سفره خانواده امام علی (ع) اشاره می‌شود؛ سفره‌ای ساده و به دور از غذاهای رنگارنگ و پر زرق و برق. سفره‌ای که با توجه به سیره حضرت علی (ع) تنها یک نوع غذا در آن وجود داشت و از چیش غذاهای مختلف بر سر سفره جلوگیری می‌شد.